

Грубар І. Я. <https://orcid.org/0000-0002-0809-1299>
Грабик Н. М. <https://orcid.org/0000-0002-8882-9782>
Гулька О. В. <https://orcid.org/0000-0002-8364-5941>
Гриньків С. М.

ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ФІЗКУЛЬТУРНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ РОБОТИ В ШКОЛІ

Тернопільський національний педагогічний університет ім. В.
Гнатюка

Анотація. У процесі дослідження встановлено що фізкультурно-рекреаційна робота зі школярами є складовою професійної діяльності вчителя фізичної культури, яка реалізується під час урочних, позаурочних занять а також позашкільних заходах. Ця робота спрямована на відновлення фізичного та психоемоційного стану учнів з урахуванням їхніх інтересів і власних можливостей та передбачає проведення спортивних заходів, спрямованих на пропагування здорового способу життя, формування навичок самостійних занять фізичними вправами.

На основі окреслених педагогічних умов і визначених компонентів спеціальної готовності, розроблено організаційно-педагогічну модель формування готовності майбутнього вчителя фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи в школі, в якій, окрім педагогічних умов та компонентів готовності, зазначено критерії, рівні, організаційні форми підготовки, мета та результат дослідження.

Ключові слова: підготовка, студенти, учні, фізкультурно-рекреаційна робота.

Annotation. The master's work is devoted to the preparation of future teachers of physical culture for physical culture and recreational work at school.

In the process of research, it was established that physical culture and recreational work with schoolchildren is a component of the professional activity of a physical education teacher, which is implemented during school and extracurricular activities, as well as extracurricular activities, and is aimed at restoring the physical and psycho-emotional state of students, taking into account their interests and own capabilities, and provides holding sports events aimed at promoting a healthy lifestyle, forming skills for independent physical education.

On the basis of the outlined pedagogical conditions and the determined components of special readiness, an organizational and pedagogical model of the formation of the readiness of the future

physical culture teacher for physical culture and recreational work at school has been developed, which, in addition to the pedagogical conditions and components of readiness, specifies the criteria, levels, organizational forms of training, the purpose and research result.

Key words: *preparation, students, physical culture and recreational work.*

Актуальність теми дослідження. На сучасному етапі освітній процес у навчальних закладах має негативний вплив на стан здоров'я учнів. Це стосується змісту і організації навчально-виховного процесу, методичних підходів до забезпечення навчання, психологічних особливостей у стосунках учителя з учнями і між самими учнями [1, 2].

Ця проблема гостро відчувається у підлітковому віці. На середній шкільний вік припадає не тільки збільшення навчального навантаження, але й відбувається значні морфофункціональні зміни в організмі. У підлітковому віці проходять також і психологічні зміни : «соціальне становлення, самоствердження, самопізнання, що додає нервової напруги, порушує гомеостаз. Розв'язанню такого становища може допомогти чітка організація педагогічного процесу з фізкультурно-рекреаційною спрямованістю. Тому, постає важлива потреба спеціальної підготовки майбутніх учителів фізичної культури для формування системи збереження та зміцнення здоров'я школярів та підвищення рівня їх фізичної підготовки. Покращити якість педагогічного процесу, можна завдяки впровадженню здоров'язбережувальних технологій у поєднанні традиційних та інноваційних форм підготовки із використанням міждисциплінарних зв'язків [3, 4, 5].

Проблема підготовки фахівців фізичної культури, здатних конкурувати на сучасному ринку праці, залишається актуальною та привертає увагу багатьох науковців. Їй присвячені праці П. Єфіменка [6], Р. Карпюка [7], Л. Сущенко [8].

Про організаційні та методичні аспекти фізкультурно-рекреаційної діяльності, зокрема й у загальноосвітній школі йдеться в працях [9, 10],

Сьогодні постають суперечності, які не розв'язані в попередніх дослідженнях, виступають важливою соціальною потребою в організації та забезпеченні фізкультурно-рекреаційної роботи, яка повинна бути спрямована на підвищення стану здоров'я школярів, формування в них потреби самостійно займатися фізичними вправами. Для

вирішення вище згаданих питань потрібно розробити методики проведення фізкультурно-рекреаційної роботи у школі. З цією метою потрібно сформулювати діяльнісний підхід майбутніх учителів фізичної культури до такої роботи, необхідні знання і вміння з організації навчально-виховного процесу сучасної школи зі здоров'язбережувальним спрямуванням.

Проте, не вирішеною залишається проблема готовності майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи в школі, не актуалізовані практичні шляхи, засоби і педагогічні умови її реалізації що і зумовило вибір нашого дослідження.

Мета дослідження – визначити та теоретично обґрунтувати педагогічні умови та розробити організаційно-педагогічну модель готовності майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи в школі.

Методи дослідження: аналіз науково-методичної та спеціальної літератури, нормативних документів, дисертаційних робіт, аналіз роботи вчителів фізичної культури, систематизація та узагальнення, моделювання процесу фахової підготовки для вивчення та комплексного розв'язання поставленої проблеми.

Результати досліджень.

Підготовка вчителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи в школі – складний і багатогранний процес. Ефективне розв'язання зазначеної проблеми, залежить від створення відповідних педагогічних умов. До педагогічних умов процесу підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи належить раціональна організація освітнього простору, що сприяє розвитку професійних рис високоорганізованої особистості. Серед умов визначено наступні:

1. Опанування майбутніми вчителями фізичної культури моделей уроків з фізкультурно-рекреаційною спрямованістю.

Підготовка вчителя до здійснення фізкультурно-рекреаційної діяльності та проведення уроків на її основі є системою оволодіння теоретичних знань і формування практичних умінь і навичок у структурі фахової підготовки учителів фізичної культури. Проведення уроків з фізкультурно-рекреаційною спрямованістю потребує знань методичної спрямованості

2. Залучення студентів до організації фізкультурно-рекреаційної роботи в процесі педагогічної практики на основі врахування вікових та індивідуальних анатомо-фізіологічних особливостей школярів.

Ефективність педагогічної практики може бути забезпечена певними засобами й умовами. До них належать: комплексна

організація діяльності студентів, яка поєднує в собі навчально-пізнавальну, навчально-практичну і самостійну діяльність; взаємозв'язок теоретичного і практичного навчання; удосконалення змісту, форм і методів навчання; збільшення тривалості педагогічної практики.

Специфічні для кожного віку анатомо-фізіологічні та психологічні особливості зумовлюють рухові можливості школярів. Діти середньої вікової категорії належать до підлітків і саме цей період характеризується великою кількістю різноманітних перебудов в організмі, якість яких залежить від їх фізичного розвитку.

Визначені анатомо-фізіологічні та психологічні особливості дітей середнього шкільного віку мають стати орієнтиром для створення програм підготовки фізкультурно-рекреаційної спрямованості і на їхній основі розробки моделей уроків фізичної культури.

Оптимізувати рухову активність середніх школярів можливо за рахунок її правильної організації, а саме: підвищенням ефективності уроку фізичної культури, зміною ролі вчителя фізичної культури, формуванням мотивації учнів до занять фізичною культурою і самостійними заняттями фізичними вправами.

3. Активізація творчого підходу студентів до фізкультурно-рекреаційної роботи засобами позааудиторної діяльності.

Сучасний напрямок фізкультурно-рекреаційної роботи, потребує створення з подальшим практичним застосуванням нових форм, методів і засобів, але здійснити це може лише фахівець, який володіє творчими здібностями, має креативне мислення і достатню теоретичну та практичну підготовку.

Формування творчого підходу до професійної діяльності студентів факультету фізичної культури – це впровадження в навчальний процес спортивно-практичних дисциплін системи проблемних завдань (теоретичних, практичних, рухових), які засновані на методах активізації творчого мислення і реально відображають проблеми фізкультурно-рекреаційної діяльності.

Запропоновані нами педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи спрямовані на формування в студентів професійно значущих ознак, адже основною вимогою ефективної та якісної професійної діяльності є досягнення вчителем оптимального рівня педагогічної майстерності.

Відповідно до теоретичних засад дослідження та окреслених вище педагогічних умов, виявлення стану готовності до означеного виду діяльності, нами розроблена та запроваджена

організаційно-педагогічна модель, яка відображає загальну структуру процесу підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи в школі (табл. 1).

Таблиця 1.

Організаційно-педагогічна модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи в школі

Мета: формування готовності майбутнього вчителя фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи в школі		
Аксіологічний компонент	Освітній компонент	Діяльнісний компонент
Мотиваційно-ціннісний критерій	Когнітивно-знаннявий критерій	Спеціально-методичний критерій
Етапи підготовки		
Теоретико-змістовий		Діяльнісно-творчий
Організаційні форми підготовки		
Педагогічна практика	Заняття з дисциплін професійної і практичної підготовки	Позааудиторна робота
Педагогічні умови		
Опанування майбутніми вчителями ФК моделей уроків з фізкультурно-рекреаційною спрямованістю.	Залучення студентів до організації ФРР в процесі педагогічної практики на основі врахування вікових та індивідуальних анатомо-фізіологічних особливостей школярів.	Активізація творчого підходу студентів до ФРР засобами позааудиторної діяльності.
Результат: готовність майбутнього вчителя фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи в школі		

Основними структурними компонентами діяльності вчителя фізичної культури, слід вважати: конструктивний, організаторський, комунікативний і гностичний.

Сутність фізкультурно-рекреаційної діяльності, дозволяє конкретизувати структуру готовності майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної діяльності. На підставі узагальнення різних підходів до розуміння сутності й структури професійної готовності виокремлюємо такі складові практичної і теоретичної готовності, які містять наступні структурні компоненти: аксіологічний, освітній та діяльнісний.

У сучасній практиці фізичного виховання визначено чотири основні моделі організації навчально-виховного процесу: зі спрямованим розвитком рухових здібностей, з оздоровчою та рекреаційно-спортивною спрямованістю та спрямовані на

формування рухового режиму. Будь-який освітній заклад обирає одну із зазначених моделей залежно від свого кадрового забезпечення і матеріально-технічної бази, орієнтуючись на інтереси учнів і традиції школи, застосовуючи форми фізичного виховання (урок, динамічні перерви, дні здоров'я, спортивні свята, секційні заняття) (рис. 1).

Рис. 1. Схема формування моделі фізичного виховання школярів.

Методика формування готовності майбутніх учителів до фізкультурно-рекреаційної діяльності та до проведення уроків на цій основі є відтворення на практиці заздалегідь спроектованого навчально-виховного процесу, спрямованого на відновлення фізичних і психічних сил школярів, а також організацію їхнього активного відпочинку.

Відповідно до зазначеного вище можна виокремити основні вимоги до готовності фахівця щодо фізкультурно-рекреаційної роботи в загальноосвітній школі:

Потрібно знати: різновиди фізкультурно-рекреаційної роботи; методику проведення фізкультурно-рекреаційних занять; диференціацію фізкультурно-рекреаційної діяльності в шкільному колективі; особливості проведення фізкультурно-рекреаційних занять; засоби, які застосовують у фізкультурно-рекреаційній діяльності школярів; методи регулювання навантаження.

Потрібно вміти застосовувати на практиці: встановлювати міру навантаження для школярів відповідно до їхнього віку, статі, фізичного стану та рівня підготовленості; проводити

позаурочні фізкультурно-оздоровчі заходи; добирати засоби фізкультурно-оздоровчої спрямованості відповідно до інтересів учнів; організовувати самостійні заняття школярів із застосуванням фізкультурно-рекреаційних засобів.

Система підготовки фахівців має опиратися на особистісно-орієнтований підхід до фізичного виховання школярів, основою якого є врахування інтересів учнів, їхнього фізичного розвитку, рівня підготовленості тощо. Цей підхід лежить в основі фізкультурно-рекреаційної роботи, мета якої – оптимізація психофізичного стану, дозволяє будь-якій особистості реалізувати свій потенціал. Професійне ставлення до проблеми фізкультурно-рекреаційної діяльності формується в процесі самої діяльності, а також ефективно розвивається в процесі навчання, яке спрямоване на формування знань і вмінь з цього виду діяльності.

Висновки. На підставі теоретичного аналізу обґрунтовано педагогічні умови готовності майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи в школі; підтверджено, що готовність майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної діяльності підвищується за умов опанування ними моделей уроків з фізкультурно-рекреаційною спрямованістю; залучення студентів до організації фізкультурно-рекреаційної роботи в процесі педагогічної практики на основі врахування вікових та індивідуальних анатомо-фізіологічних особливостей школярів; активізація творчого підходу студентів до фізкультурно-рекреаційної роботи засобами позааудиторної діяльності. Запропоновано організаційно-педагогічну модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної роботи в школі, яка містить такі структурні елементи: компоненти готовності, етапи, організаційні форми підготовки, педагогічні умови.

Список літератури.

1. Гриньова В. М. Формування педагогічної культури майбутнього вчителя (теоретичний та методичний аспекти). Харків: Основа, 1998. 300 с.
2. Кошолар А. С. Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів до фізичного самовдосконалення: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Анатолій Степанович Кошолар. – Вінниця, 2000. 182 с.
3. Бондарчук Т. В., Миргородська Є. В. Структурно-функціональна модель готовності педагога з фізичної культури оздоровчої діяльності в процесі професійної підготовки

студентів. *Теорія і практика фізичної культури*. 2011. №4. С. 54-57.

4. Демінська Л. О. Аналіз змісту й умов використання здоров'язберігаючих технологій у системі загальноосвітніх шкіл. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2010. №11. С. 23-26.

5. Гільова І. Впровадження інноваційних технологій та їх елементів на уроках фізичної культури. *Фізичне виховання в школі*. 2007. №2. С. 22-25.

6. Єфіменко П. Б. Педагогічні умови забезпечення різномірної професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Павло Богуславович Єфіменко. Харків, 2002. 250 с.

7. Карпюк Р. П. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до розв'язання педагогічних ситуацій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Роман Петрович Карпюк. Вінниця, 2005. 204 с.

8. Сущенко Л. П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 / Л. П. Сущенко. К., 2003. 45 с.

9. Свірщук Н. С. Діагностика рівня сформованості теоретичних знань і практичних навичок учителів фізичної культури до проведення фізкультурно-рекреаційної роботи в школі. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2011. Вип. 28. С. 450-455.

10. Круцевич Т., С. Пангелов Теоретичні і методичні аспекти поняття «фізична рекреація». *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2010. №2. С. 18-20.